

„EUROPA S BIKOM”, O JEDNOJ IZVANREDNOJ PLAKETI

U ovom radu autor piše o znamenitom hrvatskom kiparu i medaljeru Robertu Frangešu-Mihanoviću i o njegovim uspjesima na međunarodnim izložbama medalja u Mađarskoj. Osobito naglašava Frangešov uspjeh na velikoj izložbi medalja održanoj u Budimpešti 1907. godine. Na toj je izložbi bilo izloženo 221 ostvarenje 28 umjetnika. Izložbu je organiziralo Društvo ljubitelja medalja (ÉKE), a Robert Frangeš-Mihanović osvojio je prvo mjesto s prekrasnom plaketom „Europa s bikom”, koja je zatim otkovana u srebru i bronci u vrlo ograničenom broju primjeraka i podijeljena podupirajućim i redovitim članovima toga Društva. Plakete su bile numerirane.

Ime Roberta Frangeša-Mihanovića zasigurno je opće poznato među ljubiteljima umjetnosti i kolekcionarima medalja. Odličan kipar, svojim je monumentalnim djelima stvorio trajne vrijednosti, primjerice konjanički spomenik Kralj Tomislav, skulpture u timpanonu Zagrebačke katedrale, a vrijedno je spomenuti i spomenik Franji Josipu, koji je podignut blizu Pečuha, na spomen carskoj i kraljevskoj vojnoj vježbi¹ održanoj 1901. godine na području Pečuh - Donji Miholjac.

Pored monumentalnih spomenika, volio je i uz snažno proživljavanje stvarao je i medalje i plakete. Prvi je uspjeh na tom području postigao na Milenijskoj izložbi u Budimpešti 1896., kao što se može pročitati u publikaciji *Huszár-Procopius*². Malo kasnije, 1900. na Svjetskoj izložbi u Parizu dobio je zlatnu medalju.

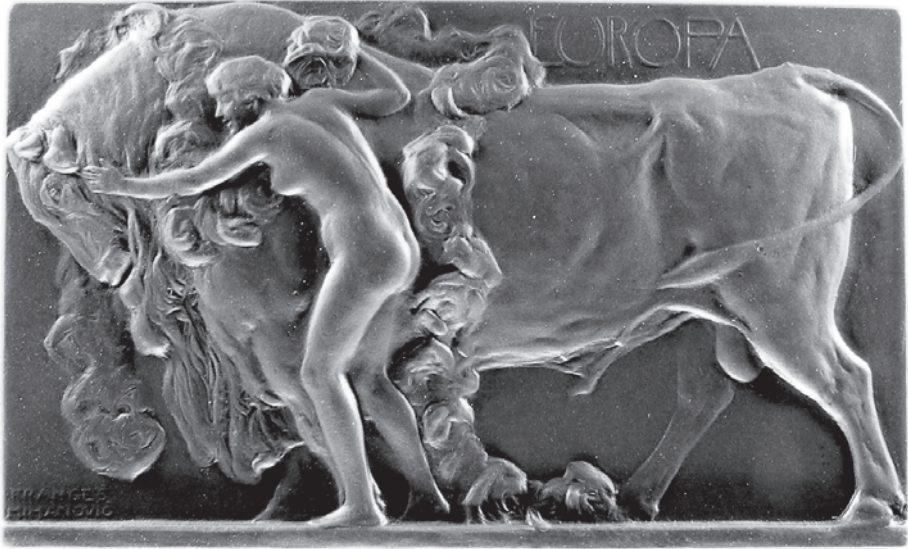
Društvo ljubitelja medalja (ÉKE) objavilo je 1907. godine natječaj za izradu medalja za članove na slobodnu temu. Frangeš je osvojio prvo mjesto plaketom „Europa s bikom” i izrađeni su otkovi plaketa. Srebrne plakete, koje danas već pripadaju u raritete, dobili su podupirajući članovi, a brončane plakete redoviti članovi društva. Plakete su bile numerirane.

Prva izložba medalja u organizaciji Društva ljubitelja medalja (ÉKE) otvorena je u Nacionalnom salonu 1907. godine, koja je ujedno bila i prva veća izložba te vrste u Mađarskoj. Tu je prvi put za stručnu i širu javnost izložena i plaketa Europa.³

¹ Opis medalja izrađenih na spomen vojne vježbe oko Donjeg Miholjca, može se naći u: A Monarchia hadgyakorlati érmei - Die Manövermedaillen der Monarchie 1887-1914. Izdanje MÉE Budapešt, 1990., str. 68.-71.

² L. Huszár - B. Procopius: Medaillen- und Plakettenkunst in Ungarn. Budapest, 1932., str. 223. U publikaciji je prikazana i plaketa: No. 2302. Tafel XXXV.

³ *Supka Géza: Az Éremkedvelők Egyesületének magyar érem- és plakett-kiállítására a Nemzeti Szalonban.* (Izložba medalja i plaketa u Nacionalnom salonu u organizaciji Društva ljubitelja medalja - ÉKE), Numizmatikai Közlöny (Numizmatički glasnik), 7. god. (1908.), str. 14.-19.

O toj izložbi Artúr Elek ovako je pisao: „Medalja je intimno umjetničko djelo, ispred nje se ne može proći sporim koracima, nego treba stati, sagnuti se i pogledati sitne detalje.” Na izložbi je bilo izloženo 221 ostvarenje od 28 umjetnika. Šest radova prikazano je na slici, među njima i Frangešova Europa.

Između ostalog, može se pročitati i ovo: „Robert Frangeš, medaljer iz Hrvatske zastupljen je, na žalost, samo jednom plaketom ‚Europa s bikom‘. Piše da autor ima klasični osjećaj i „... pored toga, način kako žena grli bika, odaje dojam o psihoanalizi ženske duše, sve je tako veličanstveno, kao renesansna gema opijena ljubavlju”.

Niz uspjeha „Europe s bikom” nastavio se. U Budimpešti je 1924. organizirana izložba medalja i plaketa kolekcionara i umjetnika, a izloženo je 3597 eksponata. Među njima od hrvatskih umjetnika izložena je bila i Frangešova srebrna plaketa „Europa s bikom” i još šest drugih njegovih djela (Muškarac vodi bika, Biskup Strossmayer, Seljak, Pastuh, Berba i Oranje). Dokaz Frangešova uspjeha jest i to da je Europa jedna od 60 objavljenih slika u katalogu.⁴ Pored Frangeša još su izlagala tri hrvatska umjetnika: Kerdić, Spiegler i Valdec.

Publikacije koje su se bavile povijesnim pregledom djelovanja Društva ljubitelja medalja (ÉKE), redovito su uvrštavale i Frangeša i njegovo remek djelo – plaketu Europa⁵.

⁴ Csányi, Károly: Budapesti gyűjtők és művészek érem- és plakett kiállítás. (Izložba medalja i plaketa kolekcionara i umjetnika) (Katalog) Budapest, 1924., str. 201. Slika na tabli XXVII.

⁵ Gosztanyi, József: Az Éremkedvelők Egyesülete (ÉKE) - Društvo ljubitelja medalja (ÉKE), Az Érem (Medalja), 30. god. (1973/2) str. 31. 3. ilustracija.
Tóth, János: Az Éremkedvelők Egyesületének (ÉKE) szerepe a modern magyar éremművészetben. (Uloga Društva ljubitelja medalja (ÉKE) u modernoj mađarskoj medaljerskoj umjetnosti) bez godine, str. 47., ilustracija 3.

Na plaketi je zapravo jedan ogroman i snažan bik. Na njemu prebačeni vijenac ruža. Pored bika stoji gola i prekrasna djevojka Europa, koja zaljubljeno grli boga-vladara u liku bika.

Na gornjem je dijelu naslov EUROPA. Dolje, na lijevoj strani ime je majstora u dva reda FRANGEŠ / MIHANOVIĆ. Dimenzija je plakete 70,5 x 42 mm.⁶

Frangeš nije ni slutio, da će sto godina kasnije, neovisna Hrvatska biti na pragu Europske unije. Nije sigurno da bi i danas Europu prikazao u liku ovako poželjne i krasne djevojke.

Preveo s mađarskog István Bárány

SUMMARY

EUROPA AND THE BULL, ABOUT AN OUTSTANDING PLAQUE

The author writes about the distinguished Croatian sculptor and medallist Robert Frangeš-Mihanović and about his success at international exhibitions of medals in Hungary. He specially underlines Frangeš's success at the great exhibition of medals held in Budapest in 1907. The exhibition showed 221 works by 28 artists. It was organised by the Medal Lovers' Society (EKE), and Robert Frangeš-Mihanović won first place with the beautiful plaque Europa and the Bull, which was then cast in silver and bronze in a very limited issue and handed out to the supporting and full members of the Society. The plaques were numbered.

⁶ Fotografiju je izradio dr. Pál Török i dopustio da se reproducira, na čemu mu i na ovom mjestu zahvaljujem.